

75 ANYS DE LA FI DE LA GUERRA CIVIL | EL CARDENAL VIDAL I BARRAQUER INTENTÀ SENSE ÈXIT UNA TREVA NADALENCA

El cap de l'Estat Major republicà, general Rojo, davant la imminent ofensiva, decidí que es fes una ofensiva sobre Extremadura i tres accions més sobre Andalusia i el Centre, per tal d'obligar els franquistes a treure tropes de Catalunya, però el general Miaja, cap de l'exèrcit del Centre, i l'almirall Buiza, cap de l'esquadra, es negaren a obeir-lo.

L'ofensiva franquista s'inicià amb un atac artiller per Artesa de Segre al nord i per Seròs al sud i el dia 28 es produí el trencament del front per Balaguer pel Cos d'Exèrcit (CE) d'Aragó, manat pel general Moscardó. En paral·lel, més al sud, des del 25 de desembre es produïren ferotges combats al voltant de la Granadella, un important nus de comunicacions on hi ha les carreteres de les Borges Blanques a Flix i la de Reus i Tarragona.

Finalment –després de fortíssims combats– el 29 aconseguiren ocupar la Granadella; després, una part d'aquestes tropes seguiren per la carretera de la

pals deixant borses de resistència, que en veure's copats es rendien. L'avenç de la infanteria i la cavalleria fou precedit de terrífics bombardejos, que deixaren malmeses Reus, Valls, Tarragona, el Vendrell, el Perelló...

El 7 el CE marroquí ocupà Margalef i la Bisbal de Falset, al dia següent caigué Prades i Vilanova i el dia 9 ocuparen el monestir de Poblet i, al següent, l'Espuga, Vimbodí i Montblanc, on entraren a un poble desert del que la majoria de la població fugí.

Les divisions franquistes que estaven a la dreta de l'Ebre no intervingueren inicialment, actuant com a reserva, fins que la 12 Divisió de Navarra, que baixava per la carretera de la Granadella no arribés fins Ascó, el que succeí l'1 de gener, les línies defensives republicanes foren evacuades sense combatre.

Llavors les tropes de Yagüe passaren el riu i avançaren en direcció a la capital provincial, entre l'10 i el 14 de gener caigueren en mans dels franquistes: Garcia, Vilella Baixa i Lloar (el dia 10); Gratallops, el Molar i Móra la Nova (l'11); el Masroig, Falset i Marçà (el 12). Aquest mateix dia, la 105 divisió creua el riu per Móra d'Ebre i ocupà Darmós, Tivissa, Ginestar i Rasquera. El dia 13 aquesta divisió avançà per Benifallet cap a Tivenys i Tortosa i fins l'Ampolla, ocupant tot el curs baix del riu.

Tarragona cau el 15

El 14 les franquistes ocuparen Poboleda, Porrera, Pradell de la Teixeta, Mas Riudoms i l'Hospitalet de l'Infant. També aquest dia el CE de Navarra ocupà Valls i els italians del CTV ocuparen Santa Coloma de Queralt, Ollers, Sarral, Rocafort i Montbrió. El dia següent ocuparen Reus, sense trobar excessiva resistència de les forces encarregades de defensar-la. I, a les 4 de la tarda d'aquest dia, el CE marroquí entrà a Tarragona. El dia 17 aquestes mateixes tropes sense aturar la marxa al Gaià entraren a Altafulla, Torredembarra i Vespella i, el dia 20 de gener, els franquistes entraren a Calafell, el Vendrell i Santa Oliva.

El 23 de gener, en vespres de la caiguda de Barcelona, el govern declarà l'Estat de Guerra, que suposava posar tots els mitjans disponibles sota les autoritats militars. Ingenuïtat o incapacitat? Fou, però, evident que llavors aquesta mesura, que els franquistes imposaren ja el 17 de juliol del 1936, no tenia cap sentit.

La capital catalana fou ocupada el 26 de gener de 1939 i el 5 de febrer les màximes personalitats de l'Estat republicà marxaren cap a l'exili. I, tot i que Franco l'1 d'abril proclamà la fi de la guerra, aquesta sols es clausurà quan caigué la seva dictadura.

ANÀLISI

PER **ROGER HEREDIA** (polícia científica dels Mossos) I **MARC A. MALAGARRIGA** (desenvolupador d'aplicacions)

A la recerca de la identitat

«L'ONU no donarà cap cas per tancat fins que s'identifiqui al familiar desaparegut». Aquestes van ser les paraules dels comissaris Jasminka Dzumhur i Ariel Dulitzky del Grup de Treball sobre les Desaparicions Forçades o Involuntàries de l'ONU (WGEID), durant la reunió amb nosaltres a Barcelona, i també amb d'altres familiars de desapareguts, el passat 26 de setembre de 2013.

Però el projecte del primer banc d'ADN de Catalunya destinat a identificar les persones desaparegudes durant la Guerra Civil començà molt abans... va ser al maig del 2010, en el marc d'unes xerrades organitzades pel Memorial Democràtic a Barcelona «Fosses comunes: un passat no oblidat» quan els seus dos impulsors, Marc Antoni Malagarriga Picas (l'Ametlla de Merola, Berguedà) net d'un desaparegut, i en Roger Heredia Jornet (La Torre de l'Espanyol, Ribera d'Ebre), besnet d'un soldat desaparegut a la batalla de l'Ebre, prenem consciència i prenem la determinació de trobar solucions pel que fa a fixar el testimoni genètic dels familiars vius. «El temps juga a la nostra contra, els familiars directes s'estan morint», parlàvem durant aquelles xerrades.

Un protocol senzill i barat

Amb la necessitat de plasmar les nostres inquietuds amb experts científics que ens entenguin i ajudin a iniciar el projecte, el 2010 contactem amb els doctors Carme Barrot i el Manel Gené de la «Unitat de Medicina Legal i Forense, Laboratori de Genètica Forense de la Facultat de Medicina» de la Universitat de Barcelona, on en molt poc temps acordem fixar un protocol aplicable, senzill, eficient i alhora barat, que garanteix la conservació de les mostres clau d'ADN a llarg termini i, per altra banda, blindat legalment el procés i el seu dipòsit, doncs s'estableix una relació estrictament privada entre la família afectada i la Universitat a través de la Fundació Bosch i Gimpera.

El juny de 2011 s'inicia la presa de mostres de les dues famílies impulsores d'aquest banc d'ADN, a la família Malagarriga Picas/Sort-Sala-Ribalta, i poc després a la família Guinau-Heredia-Jornet. El nombre de mostres per família variarà dependent del grau de parentesc, i el sexe del familiar desaparegut.

El juliol de 2012 editem un document per divulgar el protocol (descarregueu-lo a <http://dom.cat/5br>), on expliquem que cal elaborar un esquema genealògic fami-

Heredia (esquerra) i Malagarriga, al Parlament. FOTO: SERGI BERNAL

liar, per tal que el laboratori determini les extraccions de sang necessàries per a cada cas.

El cost de cada extracció és de 150 euros que, provisionalment, corren a càrrec dels familiars. Paral·lelament al recull d'aquestes mostres, que es conserven al laboratori de la UB, és absolutament necessària l'exhumació sistemàtica de fosses, per tal de procedir a la comparació genètica que permeti la identificació.

Segons dades oficials, actualment hi ha més de 4.600 famílies catalanes que busquen algun familiar desaparegut durant la Guerra Civil, i també, més de 240 fosses comunes identificades, xifra no actualitzada a data d'avui, ja que en són moltes més.

A poc a poc el Banc d'ADN va agafant forma, i n'intentem fer difusió assistint a tot tipus d'actes on es parli de la Guerra Civil

Heredia i Malagarriga impulsen un banc d'ADN per identificar les víctimes

a casa nostra, informant de tu a tu als familiars dels desapareguts. També, per sort, rebem el suport d'associacions diverses com la Associació per a la recuperació de la memòria històrica de Catalunya (Armhc) o 'Contra Impunitat', destacant sobretot l'important paper de l'associació 'Lo Riu' de la Fatarella.

El setembre del 2012 informem oficialment al Govern de la Generalitat, en una reunió on se'ns felicita per la iniciativa, però l'administració continua sense implicar-se encara en la difusió, tot i que es comprometen a rea-

litzar una reunió de valoració amb tots els estaments implicats.

És amb la visita i inspecció dels Alts Comissaris de Nacions Unides a l'Estat Espanyol (del 23 al 30 de setembre), quan la nostra causa comença a entrar de debò en agenda. La inspecció posà de manifest, en les seves conclusions, l'incompliment reiterat de l'acord establert pel Dret Penal Internacional: identificar els desapareguts lligats a un període de guerra civil i dictadura. Ens sentim recolzats, i decidim que és el moment d'informar-ne al Parlament que, just en aquests dies, era en ple debat de política general.

Acord parlamentari

Fruit d'aquestes gestions, la presidenta de la comissió de justícia i drets humans del Parlament, Gemma Calvet, pren el ferm compromís de donar la màxima prioritat a la proposta, per tal de posar-se a treballar en ferm en les identificacions de desapareguts i situar la llei catalana de fosses comunes en plena sintonia amb els manaments de justícia universal que l'ONU ens reclama.

Aquesta darrera tardor, es lliga un ampli acord parlamentari on s'aprova per moció la creació d'un Banc d'ADN català i els canvis necessaris de la Llei de Fosses, per tal puguin dur-se a terme exhumacions i comparatives genètiques per iniciar la llarga tasca de les identificacions.

No cal dir que estem molt il·lusionats en aquest nou escenari, on la lògica de les prioritats, com és la identificació de les persones, ha de prevaldre davant de les polítiques d'aparador. Caldrà vetllar perquè en els propers mesos el desplegament dels compromisos sigui ràpid i efectiu, tot aprofitant els recursos dels excel·lents professionals i eines que, en aquest país, tenim a l'abast.

Detall de la missa. IMATGES DE LA REVISTA 'FOTOS', CEDIDA PER L'ARXIU HISTÒRIC DE LA CIUTAT DE TARRAGONA

Palma d'Ebre en direcció a Flix, per tal d'assegurar la riba esquerra i permetre que les tropes marroquines manades per Yagüe poguessin creuar l'Ebre i afegir-se a l'esforç bèl·lic. La Palma fou conquerida el 31 de desembre i el 2 de gener el navarresos ocuparen Margalef i Carbassers.

Pillatge dels italians

El 4 de gener el CE marroquí, amb gran protecció aèria, creua a la riba esquerra de l'Ebre per Ascó i ocupà Vinebre i la Torre de l'Espanyol i d'allí passaren al Montsant. Al mateix temps que el Corpo di Truppe Volontarie (CTV) i el CE de Navarra marxaren cap a Vinaixa que fou conquerida el 6 de gener per tropes italianes, que protagonitzaren un nou episodi de pillatge.

A diferència de la batalla de l'Ebre, que fou una lenta batalla de desgast, els italians imposaren la guerra celere, que els alemanys popularitzarien a la II GM com la Blitzkrieg, i que consistí en desbordar pels flancs de les tropes republicanes i avançar ràpidament per les vies princi-